

REVISTA “VELES E VENTS” GRAU

Número 2.

Índex

OBJECTIUS:	2
RESSENYES:.....	3
ARTICLES HISTÒRICS.....	14
ENTREVISTES	19
AMOR MALTRACTADOR.....	31
HISTÒRIES DE BANDOLERS.....	33
COSES CURIOSES.	45
PASSETEMPS, ENDEVINALLES, JOCS LÒGICS I ACUDITS.....	48
JOCS DE LÒGICA:	48
ACUDITS:	49

OBJECTIUS:

El Projecte Interdisciplinar: Revista ha aconplegut dos anys. És el número dos el que anem a editar. La idea d'una revista rau en el fet que siga un altaveu. Un altaveu de les activitats que es fan i de les inquietuds del centre. I, al nostre centre, se'n fan moltes, d'activitats. Respecte al fet de fer-nos ressò de les inquietuds, la cosa és més complicada. Hem demanat a l'alumnat que use les pàgines per respondre a allò que veu tan bé com mal. I no he sabut reeixir-me en eixa qüestió.

La revista testa l'ambient de l'institut. I, si este curs una cosa ha copsat eixe ambient, ha estat la pandèmia. Abans dèiem Coronavirus, ara que som més sabuts, COVID-19. Abans escrivíem que no calia usar mascaretes, ara que estem bojós, si eixim sense elles.

He trobat a faltar l'afecte dels companys, de l'alumnat. Les picabaralles diàries. Ens hem reclòs a casa. I la fredor de la informàtica. Tots hem treballat: l'alumnat, les famílies, els professorat, els companys adaptant la plataforma digital. Els més antics hem continuat amb el correu electrònic.

I vingué el desconfinament. La fase 0, la fase1, la fase2, la fase 3, i prompte la "nova normalitat". Ens hem acostumat a saludar-nos des de la distància. Hem tret noves expressions: una bona colzada, uns petonets digitals. Ens hem desitjat salut i sort. Duem les carasses, ens posem guants, ens banyem en gel hidroalcohòlic. I tantes coses més.

Hem vist com l'economia del país i la nostra ha davallat. Ens hem perdut les falles, Pasqua, i esperem que no l'estiu.

I tenim una fe immensa en el futur. Sabem que aviat ens trobarem, que saludarem les companyes, que tot passarà i que tot s'arreglarà. Tenim una fe immensa en les persones.

La revista s'ha fet ressò d'estes coses, i des d'ací, al meu equip de redacció: Maria Botica, Carolina Mascarell, Sara Frasset, Emiliano Leguizamón, Sara Boronat, Àlícia Plaja, Jimena Hervás, Andrea Maestro, Cristina Forner, Lúdia Rodríguez, Adrián Sanchis, Pablo Olivares, i, Sara Enguidanos, agrair-los la faena feta i aguantar-me mig curs.

Àngel Peiró Martínez.

RESSENYES:

TIO DE LA PORRA

Sara, l'amiga, i jo volíem participar en una de les comparses del Tio de la Porra. Des que entràrem a l'institut, ho havíem desitjat. La cara de sorpresa dels xiquets, el batibull dels tambors, la festa.

La primera cosa que vam fer fou informar-nos del procés selectiu. Primer t'has d'inscriure a la pàgina web del Tio de la Porra de l'Ajuntament de Gandia. Posteriorment, es fa un sorteig, entre les inscrites, per a pertànyer a una de les quatre bandes d'estudiants. Si has tingut sort i t'han triat, vas a una reunió on t'indiquen tot el que has de saber sobre les comparses.

Ja érem d'un comparsa. Ens donaren el tambor i la camisa de la comparsa. I a assajar totes les vesprades. T'ensenyen el ritme, la coreografia. Una passada!

El dia anterior a la celebració, ens donaren l'uniforme i sortejaren les rutes. Tinguérem sort i ens tocà el Grau. Per la qual cosa actuàrem davant de les companyes i dels companys.

Fou emocionant, sobretot, quan entraves als col·legis. La cridoria de les xiquetes i els xiquets. La seua cara de fascinació. Els bots que

donaven. A l'institut fou diferent. Era veure els companys. Presumir davant d'ells. Férem la coreografia a l'Àgora. Fou meravellós.

En acabar, ens reunirem a la plaça de l'Ajuntament. Fou apoteòsic.

Andrea Maestro.

El Passat 28 de setembre, al voltant de les 11:00, arribà la comparsa del Tio de la Porra. Com tots els anys. Un grup de persones, disfressades amb un nas que fan sonar un tambor. Hi ha un, el qui dirigeix, que du una porra com a bastó.

El Tio de la Porra ve al centre, i, a l'Àgora, fa una exhibició. Una coreografia. Abans han entrat als corredors, indicant-nos que les classes s'han suspés i que ara toca fira.

Recorde com m'emocionava quan era un xiquet. Reconec que ara sols espere trobar els companys i les companyes que participen en la comparsa. Quan acaben, ens fem unes fotos, ens conten algunes anècdotes, i se'n van.

La seua eixida significa que ens podem anar. La Fira ha començat.

Adrià Sanchis.

EXCURSIÓ SEU, AJUNTAMENT I BETLEM

Vam quedar a la plaça de l'ajuntament o antiga plaça del mercat, tots els alumnes de tercer, quart i primer i segon de batxiller per entrar a la col·legiata de Gandia.

Una vegada dins, el nostre professor Roberto ens va explicar com era aquella església, ens va explicar que després d'alguns terratrèmols algunes parts les van haver de restaurar i que en la Guerra Civil la van incendiar i van cremar els retaules i imatges dels sants. També ens va dir que és un monument històric nacional i em va cridar l'atenció la part de darrere de l'altar que jo no havia vist en altres esglésies. Després els professors ens van deixar temps per a donar una volta per Gandia i els meus companys i jo vam aprofitar per anar a esmorzar abans d'entrar a l'ajuntament. Quan vam entrar a

l'ajuntament estaven esperant-nos dos regidores i ens van portar a la sala de juntes on es reuneixen els polítics.

Després vam anar a fer-nos una foto al palau ducal i per finalitzar anàrem a veure el betlem que, tots els anys, l'Associació de Betlemistes de Gandia, munta a casa de la Marquesa.

Pablo Olivares.

VISITA A SANT MIQUEL DELS REIS

El dijous 7 de novembre ens anàrem d'excursió. Anàrem els grups de 4t d'ESO. Anàrem a visitar el monestir de sant Miquel dels Reis i el palau del Borja, seu de les Corts Valencianes.

Vam eixir a les huit del matí amb autobús des de l'institut cap a València. Vaig seure amb el meu company de tota la vida, Adrián. Quan vam arribar a sant Miquel dels Reis ens vam dividir en dos grups. Un grup va fer la visita al monestir i l'altre va anar a fer un taller a la seu de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Em va tocar fer la visita. Disposàrem d'una guia, una dona que ens va explicar la història d'aquell monestir i com fou construït. Després vam anar a esmorzar i a continuació vam fer el taller que consistia a preparar un menú d'un restaurant.

Més endavant anàrem a València centre, on es trobava l'edifici de les Corts, però abans els professors ens van deixar temps per a donar una volta pels voltants. Quan vam entrar al palau dels Borja o palau de Benicarló, passàrem per un control de seguretat.

Era una sala gran. Una sala de recepció de la gent, i hi havia un quadre sobre la batalla d'Almansa que ens el van explicar. En introduir-nos a l'edifici, pujàrem per unes escales i travessàrem unes sales molt decorades. Ens explicaren que servien de sales de reunió dels diversos grups polítics.

En acabar, arribàrem a l'hemicicle.

Ens explicaren la configuració segons els grups polítics que conformen les Corts Valencianes, i unes cadires que són per als assessors. El que més em va cridar l'atenció va ser la grandària que tenia aquell lloc i la seua estructura. Després d'allò vam tornar a l'institut.

Equip de redacció.

ROSQUILLETRES TELEVISIU.

El 15 de gener de 2020, anàrem a Teulada. Participàvem en el concurs televisiu de la cadena "À punt". Concursaren tres alumnes de 3r d'ESO. Martí Moya Navarro, Naia Iglesias González i Ibrahim Kechouane. Cinquanta alumnes de 3r vingueren a animar-los com a públic.

L'actuació dels nostres companys fou fabulosa. Competírem contra el "Gabriel Císcar" d'Oliva que també tingueren una participació molt destacada.

Després en anàrem a Moraira. Allí, a la platja, hi ha un castell. Castell construït al segle XVI per evitar les incursions berberisques en aquella costa.

Fou un dia divertit. Viatjàrem amb l'autobús de Ferragud, i passejàrem per la platja de Moraira. Platja molt diferent a la nostra de Gandia.

Els nostres companys, a pesar de fer-ho fenomenal, no guanyaren. Però van tindre tot el nostre afecte. Nicoleta Gadea els va assessorar. Ens acompanyaren les professores Sònia, Júlia Parets i Àngel Peiró. També vingué, Richard Cànoves, alumne del PRÀCTICUM.

Per desgràcia, moltes altres activitats s'han suspés per la pandèmia del COVID-19.

Esperem repetir l'any vinent.

INTERCANVI DE BONES PRÀCTIQUES

Títol del projecte: “Educació inclusiva per a l'èxit de tots i totes”. Acrònim del projecte ALL-IN-EDU2020.

Esta associació d'intercanvi de bones pràctiques entre centres educatius d'Espanya, Portugal i Itàlia pretén establir una xarxa de cooperació amb organitzacions de diferents països. L'objectiu esdevé treballar, conjuntament, per a desenrotllar, transferir i implementar iniciatives conjuntes relacionades amb polítiques educatives inclusives. Polítiques que permeten l'èxit escolar del tot l'alumnat en les etapes d'Educació Primària i Secundària.

El centre coordinador és el CEIP 9 d'Octubre de Alcàsser, València, i els centres associats són: l'Institut d'Educació Secundària, *IES “Veles e Vents”* del Grau de Gandia, *l'Agrupamiento de Escuelas de Marinha Grande*, Portugal, i *l'Instituto Integral “Corrado Govoni”* de Ferrara, Itàlia.

La temàtica fonamental d'este projecte és la inclusió educativa i social, la minva en l'abandonament escolar en les etapes obligatòries, i l'èxit acadèmic per a tots i totes. Estes prioritats s'alineen amb l'objectiu de l'estratègia Europa 2020 de reduir l'abandonament escolar primerenc, reduir la pobresa i l'exclusió social. De conformitat amb l'objectiu 4 dels 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides dins de l'Agenda 2030. Projectes que persegueixen, per als propers 15 anys, assolir una educació inclusiva, equitativa i de

qualitat, i promoure oportunitats d'aprenentatge per a tothom al llarg de la seua vida.

El nostre projecte atén les següents necessitats organitzatives dels participants en relació a la qualitat i la internacionalització:

1. QUALITAT.

- Millorar les polítiques, pràctiques i cultures inclusives dels centres educatius participants.

- Enfortir la formació del professorat a través de l'intercanvi de pràctiques. Pràctiques d'aula, i programacions que permeten l'accessibilitat del currículum a tot l'alumnat. Sobretot aquell que és més vulnerable i dificultats per a l'aprenentatge i la participació, minvant, així, l'absentisme.

- Aprofundir en la implementació de models de codocència dins de l'aula. El treball compartit de dos professors dins de l'aula, així com el disseny d'activitats a realitzar per a fer més accessible el currículum.

- Desenvolupar les competències clau de l'alumnat. D'esta manera augmentem la taxa d'èxit acadèmic i reduïm la taxa de fracàs. I de retruc l'abandonament escolar de l'alumnat amb menys oportunitats i/o amb necessitats educatives especials.

2. INTERNACIONALITZACIÓ.

- Necessitem consolidar la transferència de models d'organització de centre inclusius. Centres que apostem per l'atenció a la diversitat, no com una càrrega, sinó com un repte. Repte que esdevindrà la nostra identitat i la nostra fortalesa.

- Necessitem gestionar xarxes de treball amb altres centres europeus. I organitzar-nos a través dels diferents departaments i de les diferents àrees curriculars.

Maria Francisca Palomares Bixquert
Orientadora IES Veles Vents
Grau de Gandia

TEATRE RAVAL: JOANOT

El divendres 31 de Gener, l'alumnat de tercer i quart d'ESO, de l'IES "Veles e Vents", anàrem al teatre Raval a veure l'obra de teatre: "Joanot". Basada en l'obra *Tirant lo Blanc* i en la biografia de Joanot Martorell, el seu autor. Adaptació feta per la companyia de teatre "Esclafit".

Vam assistir les tres primeres hores de classe normal i després, a les 10:45, vam agafar dues marines, que ens van portar a Gandia, on vam anar caminant fins al teatre Raval.

Una vegada allí, vam entrar a les 11:30, on va començar l'obra. De primeres, el comportament d'algunes persones fou infame. Tant que l'actor parà l'obra i ens mormolà.

En acabar l'obra va respondre unes preguntes que l'alumnat i el professorat li van fer.

Una de les quals era: Per què van decidir escriure eixa obra sobre Joanot?, I l'actor va respondre que com la seua germana major no va estudiar en una escola valenciana no tenia ni idea de qui era aquella persona. I ell va pensar que per amor a la seua germana, necessitava fer eixa obra i que així molta altra gent, com la seua germana, sabera qui va ser Joanot Martorell i coneguera la seua obra, el Tirant lo Blanc.

A la 13:00 vam eixir de el teatre i ens vam tornar cap a l'institut.

Sara Frasset.

RETORN A CASA :ET -ES

En la franja central del continent africà, en la zona oest, se situa ETIÒPIA. Per la qual cosa la criden “la banya d'Àfrica” És el segon país més pobre del món. La desigualtat social està, desgraciadament, molt present. La situació és tan dramàtica que, a mi, més d'una vegada, m'ha fet plorar.

La meitat de la població viu en la pobresa absoluta. És el quart amb major índex de natalitat; i l'esperança de vida se situa en els 53 anys. La mortalitat infantil fins fa poc era del 87 %. Últimament està en el 67 %. Però, en els llocs en què ja tenen accés a l'aigua potable, baixa al 32 %

L'analfabetisme és del 50 % en els hòmens i 77 % en les dones. Viuen d'una agricultura de subsistència. La majoria de les cases crien animals per a la família i per vendre'ls al carrer. El mateix ocorre amb la pesca. Alguns d'estos aliments pot estar contaminat.

El cultiu prioritari és el café. Més de 15 milions de persones (la majoria explotades) , en depenen. El café suposa quasi el 50% de la producció que Etiòpia exporta.

El paper de les ONG ha estat i és important. Així, per exemple, els projectes d'INTERMON han aconseguit canviar algunes coses, i actualment el café té denominació d'origen i s'ha aconseguit un preu més just per als llauradors.

Etiòpia és un país on coexistixen harmònicament diverses cultures, races, llengües i religions. se'ls paga a preu just. És un país en què coexistixen en pau i harmonia diferents cultures, races, llengües, religions. Etiòpia ha sigut, és, i esperem que continue, un poble tolerant i dialogant.

Les dones, com en quasi tota Àfrica, són les que sostenen la família. Són les que controlen l'economia domèstica, els negocis de casa, qui guarda la producció agrícola i ramadera. En fi són el motor de la vida.

Són elles les que proveïxen d'aigua potable a la família. En aquelles zones on no ha arribat l'aigua potable, són elles, amb les xiquetes i els xiquets, qui es desplacen diàriament fins a tres hores de camí per a transportar-la sobre les seues esquenes. Això suposa que els xiquets, i les xiquetes, no vagen a escola; i que les dones empren bona part del seu temps en esta tasca. Una altra de les conseqüències és que són molt vulnerables en la seua integritat física. En moltes ocasions, estos llargs i pesats trajectes són trampes mortals. Patixen lesions, atacs de feres salvatges com les hienes, l'exposició al sol els provoca diverses malalties en la pell i en els ulls. Però les dones continuen amb la seua tasca.

Finalment, no puc deixar d'assenyalar com em va cridar l'atenció el seu concepte de la bellesa, sense tindre res i enmig de tanta pobresa.

Totes les teles són un calidoscopi de color com l'antiga cretona. Són de colors cridaners i inclús les teles són cridaners; qualsevol color combina amb una peça d'un altre color. Han descobert la bellesa del drap, i amb el mínim, són capaços de vestir-se de manera verdaderament elegant. Els xiquets tenen una mirada alegre i festiva; els hòmens, indiferent; i les dones trista i enigmàtica.

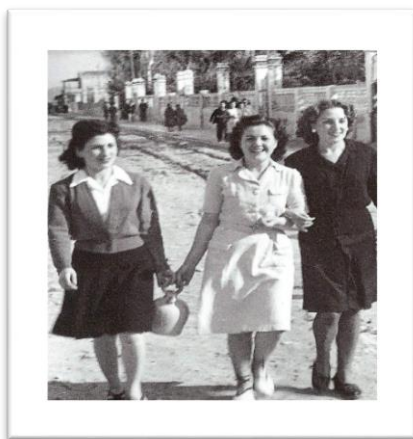
Jimena Hervás.

ARTICLES HISTÒRICS.

LA FONTETA DE LA PLATJA

A meitat del segle passat la platja de Gandia disposava del servei dels berenadors i casetes de fusta, prop de les aigües de la platja. Però mancava de servei d'aigües i dutxes per a poder desprendre's de l'arena i llavar-se... Poder rentar-se abans de pujar a la marina *Gandiense* o, en el seu cas, al cotxe propi i desplaçar-se.

Es van construir a poc a poc els xalets en primera línia de mar. La platja ja comptava amb dos bars amb tarimes ombrejades enfront de la mar, tres o quatre banys públics, una cantina, diversos berenadors, una *cabreria-lecheria*, excusats públics, i l'aigua de la "*fonteta de la platja*".

Aquesta "fonteta" al costat del passeig marítim i molt prop de l'inici de la platja urbanitzada va ser molt útil per a realitzar els menesters de beure i neteja personal.

L'aigua eixia d'una perforació. Fou considerada com a beneficiosa per a la salut per contindre propietats curatives, i a part de ser utilitzada pels banyistes, molta gent portava les seues botelles per omplir-les.

Però va arribar el dia que, per motius desconeguts, alguns van manifestar que estava contaminada. Els amos d'establiments hostalers deien que usurpaven el consum d'aigua en els seus negocis

A la fi, mai es va poder demostrar el perquè del seu inutilització. Una vegada desapareguda aquella font, els mateixos berenadors, feien les vegades de lloc de consum: Disposaven de dutxa, lloguer de vestits de bany i guarda-roba.

Emiliano LEGUIZAMON

MARXUQUERA I L'ERMITA.

La meua ploma màgica encara pinta renglons en blanc i negre, decrepits, que els transforma en fantasia. Ara que tinc huitanta-cinc anys.

Trac fotografies antigues d'una caixa de color marró. Records que es queden congelats en qüestió de segons. Em calce les ulleres redones amb gafes daurades, i les observe detingudament. La meua mà comença a acariciar el rostre d'una dona amb un mocador rodejant-li els seus cabells marrons. Era ma mare, seguia sent tan bonica i especial, ja fa anys que no la veig i poder acariciar-la en una fotografia és l'únic que em queda d'ella.

- Poom, poom.

Agafe el bastó i conforme puc vaig arrimant-me a la porta. Passos lleugers i xicotets, sense energia, i que m'arrosseguen com sol·licitant penitència.

Òbric la porta. Una xiqueta apareix. No deu mesurar el metre cinquanta, encara que du tacó. Els seus cabells daurats resplendixen i els seus ulls d'un verd obscur em recorden els meus de jove.

La deixe entrar i li ensenye les fotografies. Ha de fer una redacció per al col·legi. En mostrar-li-les, els meus record ixen.

ORÍGENS DE MARXUQUERA I L'ERMITA.

Jo tenia sis anys, i la meua única preocupació era jugar amb les nines. La meua nina Neus, de porcellana, que quan la tocava els dits m'és, l'únic problema que podien contemplar els meus ulls era jugar amb la meua nina Neus, la seua pell era blanca com la porcellana, quan la tocava els meus dits s'erixonaven.

Marxuquera, sempre ha sigut Marxuquera. No sé el seu significat. Alguns diuen que és d'origen àrab. Diuen que procedix de Marjal: aigua estancada, altres diuen que es deia així per la quantitat de pardalets que sobrevolaven els seus cims. Recorde quan ma mare seia al bancal del meu llet i em contava com uns exploradors havien descobert, a la cova de les *Meravelles*, petxines, i com la gent tenia la vana esperança que el mar podia tocar les muntanyes.

Hi ha records que el temps transforma en arena. Arena que els meus dits no arriben a agafar. La llet amorosint la meua llengua. Les veus dels pares parlant de bancals i que j no passaríem fam.

Aproximadament uns mesos després, em veia muntada en un carro de tela blanca. Una gran carcassa de fustes que el cobria. Jo anava ajupida a la part fonda, amb una maleta, i unes ferramentes que no en

El viatge va durar dues hores, quan vam arribar era un lloc amb cases abandonades. Em van deixar en una zona apartada amb altres xiquets i xiquetes. A la nit vaig dormir en la que ara és ma casa. Així durant diversos mesos, fins

que vam acabar de construir l'Ermita. Una espècie d'Església, la casa amb la casa del Mestre, i en la part superior l'escola.

La guerra civil i la destrucció de l'Ermita.

En temps de guerra, l'esforç i el suor incrustat en cada un dels seus fragments de pedra quedaren destruïts. Recorde la impotència dels meus pares i la de tot un poble que es va quedar sense aquell conjunt de pedres que suposaven el treball de tota una vida. L'Ermita ja no respirava.

RECONSTRUCCIÓ DE L'ERMITA.

Sota la cova de les *Meravelles* vivien els "Pares". Un grup de missioners. Farts de tan plorar es posaren mans a l'obra. Aquell dia una bombeta groga es va posar damunt del cap del "Pare", i decidiren comunicar al poble la idea de reconstruir a l'Ermita .

Fou la flama que encengué la pólvora. Una idea que quedà gravada en la nostra memòria per sempre.

Uns mesos després ...

Una freda matinada de febrer que deixava congelades la punta de les branques dels arbres més resistents. Ma mare, amb les cames obertes, en un llit congelat, intentava traure del seu cos una xiqueta que no volia eixir i que respirà el seu primer alé.

El poble seguia fidelment la bombeta del "Pare". Bombeta que mantenia la il·lusió dels habitants de l'Ermita, anul·lada per la guerra Civil. Una frase s'escampà com un reguer d'oli:

- Palpa la necessitat que la Verge reunisca davall de seu mantell a aquests bons llauradors.

El "Pare" ens va reunir a tots davant de l'Ermita per comunicar-nos que aquell diumenge hi havia una xiqueta per batejar.

La mare sostenia nerviosa la xiqueta, mirant el "Pare" i esperant una resposta. El "Pare" al contrari dibuixà un somriure al rostre, tornà a mirar el poble com si fórem un gran públic en un estadi, alçà la veu i digué :

- ¿ Per què no anomenar aquesta xiqueta Maria del Mondúber?.

Tots començaren a xiuxiuejar, però després assentiren amb el cap. Al contrari de la mare que digué:

- Hem escollit el nom de Rosa.

El "Pare" torna a somriure, pel l'aire es pot vore com una altra bombeta isqué del seu cap.

- Aleshores, s'anomenarà Rosa Maria del Mondúber.

Els meus pares començaren a aplaudir al ritme del poble, mentre jo encara no

entenia res. En vaig alçar i em vaig posar a aplaudir sense conèixer el motiu.

Dos diumenges després ...

Febrer semblà de blanc cases i camps. Sols desafiada per un vell pastor que impertèrrit isqué. Metàfora de la lluita entre l'home i la natura.

Aquell dia dinàvem llentilles. Jo les agafava amb aquella gran cullera, mentre els pares parlaven de l'atrevit pastor, i recorde en concret una frase de mon pare :

- Açò passa perquè la Verge no està per protegir-nos.

Tot el poble es posà mans a l'obra i pocs mesos després l'Ermite estava reconstruïda.

Gràcies a Centella, el fuster, vam tindre la Verge més magnífica de la nostra història. El 15 d'agost, jo la vestia amb un vestit blanc amb flors morades i una jaqueta fina. Als peus calçava calcetins rojos amb unes sabates planes amb un munt de cordons voltant-les- Ma mare portava una cistella amb entrepans. La Verge del Mondúber va brillar sota el sol que li donava la benvinguda a L'Ermite.

La xiqueta anotà tot el anava dient-li, i se n'anà, deixant amb el record d'aquells anys.

El silenci es penetra en cada una d'aquestes coves, un silenci que es va trencar gràcies als hòmens. Des dels primers habitants prehistòrics fins aquells que estan ben documentats.

[EL MORABIT.](#)

El nostre Morabit ha estat una gran figura arquitectònica que hui costa explicar.

Hi ha diverses teories que era una espècie de mesquita, d'ermita, a on els musulmans, amb l'ajuda d'una espècie d'home sant, besaven al sòl i veneraven a Al·là. Que si era la tomba d'un musulmà considerat pròxim a Déu i que la gent visita per obtindre la seua benedicció. La història esborrà esta devoció i el Morabit s'usà per guardar ovelles.

El Morabit ara està tancat. L'estant remodelant.

L'INCENDI DEL LLUTXENT.

Tot començà al juliol del 2018, ja fa un any, una flamerada brota a Llutxent, nascuda pels poderosos rajos de Zeus, en qüestió de segons, el desplaçament de la mare del vent fa que es dirigisca prop de ma casa. Una evacuació em serveix per saber que, per una vegada, no li diré a la meua iaia, canvia de cadena. “Mira quin foc”. Van ser tres dies llargs que van parèixer mesos. Resàrem que no ens fera mal. Casa nostra no patí el foc, però sí moltes altres del veïnat. Encara tremole, un any després, recordant aquell trist incendi.

Maria Botica Garcia.

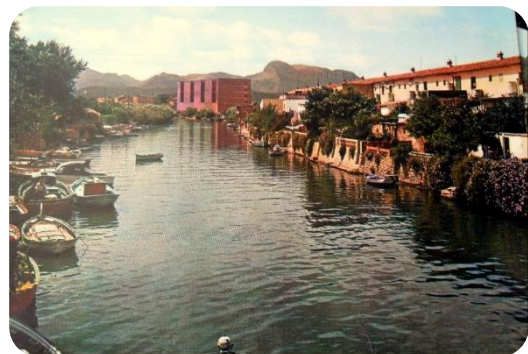
EL MOLÍ SANTAMARÍA

Es documenta al 1268 com un Alfòndec (hostal i magatzem de mercaderies), una Torre defensiva i un molí anomenat de la Ràpita de Bairén.

Este molí islàmic era defensat per la Torre del Castell de Bairén.

Els veïns del Grau de Gandia acudien a un brollador que hi havia al caseriu del Molí de Santamaría. Brollador que feia de proveïdor d'eixe caseriu, que en el segle XIX passa a la propietat de Don Federico Trénor i Bucell.

Estava situat al costat de l'estany, prop de l'Alqueria del Duc.

La màquina que hi ha en la redona és una sènia, pou del qual s'extrau l'aigua mitjançant un sistema de dues rodes engranades, que eleven l'aigua a un safareig (nòria). La redona simbolitza *el Grau dels llauradors*.

No hi ha cap relació entre la fàbrica i el Molí. És mera coincidència. Alguns dels veïns del Molí treballaven i treballen a la fàbrica perquè la teníem prop, i era una de les poques fàbriques que hi havia.

Les festes del Molí se celebren l'1de maig. Commemorant la Santa creu. Antigament feien bones festes, perquè tota la gent del Grau és bolcava i participaven més. Hui, encara, podem gaudir encara d'esta festa.

CAROLINA MASCARELL PÉREZ.

ENTREVISTES

ENTREVISTA A IVÁN JIMÉNEZ

Entrevistarem Iván Jiménez, alumne d'este centre, on cursa 2n de Batxillerat, i jugador de la UD. Portuaris. El nostre propòsit és conèixer les inquietuds d'Iván.

Què voldries estudiar el proper curs?

Si et sóc sincer, encara no tinc clar. M'agradaria cursar el Grau en Ciències de l'Activitat Física i l'*Esport* (CAFE) o el mòdul Superior de TSEAS, Tècnic Superior en Ensenyances i Animació Socioesportiva. No obstant, la idea principal és traure'm el 2n de Batxillerat i després ja veurem. Partit a partit, com diria Simeone.

Sabem que jugues a la UD Portuaris. Quina quantitat de temps dediques als entrenaments?

Entrenem tres dies a la setmana. Entrenaments de dues hores cadascun. I el cap de setmana tenim competició.

Penses dedicar-te al futbol a nivell professional?

No. Per a mi el futbol és una afició. Em servix per desconnectar i disfrute amb este esport. M'encanta.

Però si et dediques, et veuries jugant en la lliga de primera divisió?

Per desgracia, no. És un somni que tenim tots els jugadors, però molt pocs hi arriben. No obstant, estic disposat, per si algú vol.

Quina relació té l'equip amb l'entrenador? I tu amb la resta de l'equip?

La meua relació amb el meu entrenador és cordial. És cert que hem d'aguantar entrenament físics severos. Estos entrenaments són el pitjor, però són necessaris per millorar la forma física de l'equip. Li posem mala cara al *míster*, però ho comprenem. Pel que fa a la relació amb la resta de l'equip, és boníssima. Som com una família, i pense que això és fonamental.

En quina lliga jugueu? Penses que teniu nivell?

Participem en la Primera Regional dins de la categoria de juvenil. I pel que fa al nivell, anem els segons. Amb això ja està tot dit.

Teniu alguna tàctica?

Dona, solem usar el 4- 1- 4- 1. Però això depén de partits. El nostre centre defensiu és l'encarregat de dirigir els partits.

Quina és la posició on et trobes més còmode?

M'agrada jugar de mig camp. Repartir els balons, organitzar des de la defensa fins l'atac. En fi ser el timó de l'equip. Crear una assistència és, per a mi, més important que marcar un gol. És la posició que més m'agrada.

Com et veus d'ací a vint anys?

Dona, espere que més guapo que ara, amb una família, i desitge que molt feliç.

Agraïm al nostre entrevistat, Iván Jiménez, la seua disposició, i esperem que els seus desitjos es complisquen.

Sara Enguidanos.

ENTREVISTA A LA MEUA IAIA : COM HA CANVIAT EL MÓN!

"He viscut la postguerra i ara la democràcia. El franquisme fou una època d'absolutisme, una dictadura. Els historiadors la situen a partir de 1939, però ,encara hui en dia, no hi queda gota d'aire que no respire d'aquells temps. Sobretot la gent gran".

Hui , en concret, una iaia única, la meua, ens endinsa en aquelles horribles anècdotes de garrots i silenci. Hui una jove innocent de 15 anys se'n desfà d'una fantasia prefabricada, d'una visió d'una realitat servida en un pla blanc. Hui ens endinsarem en el silenci.

Hola iaia, gràcies per concedir-me aquesta entrevista. Abans de començar l'entrevista, recordes algun episodi que canviara la teua vida?

Sí. Una anècdota que mai podré oblidar és l'arribada de l'home a la lluna. Aquell dia estàvem a la casa d'un conegut meu. De sobte, ma mare pegà un crit gran i poderós. Tots els xiquets de la sala ens giràrem i els nostres ulls es quedaren fixos en aquella TV en blanc i negre .

I veig com a poc a poc un coet cau en la superfície rocosa d'una espècie d'esfera . L'excitació en el saló és gran i poderosa. El conegut de ma mare és el primer a aplaudir , seguidament, ma mare també comença a aplaudir , finalment els xiquets comencem a aplaudir amb excitació.

Aquell dia va ser inoblidable per a mi, a part del moment històric, també va ser una anècdota familiar molt enriquidora .

Ara , abans de parlar de la postguerra, vull que recordes com fou l'any 2002, quan es va instaurar l'euro . Quina va ser la teua reacció?

Me'n recorde perfectament , jo tindria uns 40 anys. Vaig baixar al quiosc de Ximo, vaig obrir la primera pàgina que comunicava el canvi , em vaig posar les mans al cap , el primer que vaig pensar va ser: ara què faig?

A mi personalment aquest canvi em va parèixer indignant , ja que es van disparar els preus. Al principi em va costar un poc acostumar-me al canvi, jo deia açò val tantes pessetes. Aquell moment, per a mi, fou molt costós. Però qualsevol canvi te l'has de plantejar com un repte.

Ara , tornarem a fer un salt temporal fins a l'època que ens interessa , el franquisme. Com era ser dona en aquella època?

En aquella època , les dones sols servíem per netejar i tindre fills. Ser una dona maltractada en aquella època suposava aguantar-se. En aquella època l'home et podia matar per honor. Si li deies a ta mare que el teu home et pegava, que et maltractava, la resposta de ta mare i de la societat era que havies de lluitar pels teus fills, i que no hi havia major benedicció que tindre un marit.

Encara recorde, amb molta repugnància, un concurs de la televisió anomenat "*Reina por un*

día". S'exhibia una dona en un tron i es mostrava d'ella la imatge que la dona és com la típica rubia, tonta i guapa. Els xics li deixaven regals , i el que millor regal li feia, se la quedava. Com un trofeu.

Tornem novament amb els drets de la dona . Si et saltaves l'ordre establert , és a dir , si feies coses impròpies d'una dona . Com et tractaven socialment?

En els principis d'aquella etapa franquista les dones no podien portar ni minifalda ni podien anar escotades . Una anècdota que recorde passà a l'Ermita de Marxuquera. Jo eixia d'escola agafada a les mans de ma mare. Ella duia minifalda, tindria al voltant de vint anys. Les altres mares, de seguida, la criticaren. Que si anava provocant els hòmens, i poc

més que si es dedicava al vell ofici.

La dona ha canviat al llarg de la història . Quines coses tant positives com negatives has observat al llarg del temps , des del franquisme fins ara?

Positives: Mira que la dona és més lliure. Pot dur qualsevol vestimenta sense ser motiu de crítica. Una altra cosa és que pot estudiar. Abans les dones solien estudiar fins els estudis primaris, ja que la seua finalitat era ser mare i criar. Ara han assolit el dret a estudiar, sense limitacions. I la tercera, ja no hi ha, o cada vegada menys, oficis d'hòmens i oficis de dones. Si una dona vol ser arquitecta, ho pot ser.

Negatives: La dona cobra menys que l'home pel mateix treball. Encara queda la idea que és la dona qui ha de cuidar dels xiquets. I si no ho fan, si es comporten com un home, se les qualifica de males mares.

En una dictadura com el franquisme , hi havia determinades coses que no hi podies dir . Com vivíeu tu i els del teu entorn que la gent malinterpretava el que acabaves de dir contra el franquisme?

A casa el que féiem era aguantar-nos. Allò que se'n dia a casa no es podia dir al carrer. No podies manifestar cap opinió política sobre el règim. Si arribava on no devia, tenies un problema, i dels grossos. Resumint que féiem com si el problema no existira .

Abans que em formuleu la següent pregunta , mai oblidaré el 25 de novembre de 1975 quan va morir Franco. Tampoc podré oblidar les imatges de la seua tomba oberta

amb persones passejant i mirant-lo. Tampoc oblidaré aquells ciutadans que el soterraven amb cordes lligades als extrems. I sobretot mai oblidaré aquella sensació de llibertat que em va envair quan es va morir. No li desitge la mort a ningú, però va ser una sensació que, a partir d'allò, ja podies fer i dir el que vulgueres. Fou un moment indescriptible.

En qüestions educatives , també ha canviat . Ens podries esmentar en quins casos els professors tenien dret a pegarte?

L'última vegada que van pegar a un xiquet a l'escola de Marxuquera , va ser quan un company de classe es trobava parlant amb un altre. Aleshores el professor amb un regle ben gros li va pegar al nas, que li xorrà sang . Els companys i jo ens tapàrem la boca, i el xiquet, en veure's la sang, plorà.

Com creus que ha canviat l'educació en positiu o negatiu?

Per una part en positiu perquè els professors ja no hi maltracten l'alumnat , però , la part negativa és que els alumnes han agafat la llibertat de dir tot el que vulguen als professors.

Com era ser jove en aquella època ? . Quina diferència hi entre la nostra joventut i la teua?

La gent actualment es pensen que no jugaven i passejàvem amb els amics com ells. I això és fals. Igual que ara anàvem al cine, als parcs, etc.

La principal diferència entre la

joventut d'abans i la d'ara , és que a poc a poc el joves han anat perdent el respecte per la gent adulta. També he de dir a favor de la joventut actual que sou més tolerants. Abans ser homosexual era motiu de menyspreu. Ara això ha variat, encara que no del tot.

Finalment , si tingueres una néta i a aquesta li tocara viure una situació com aquesta. Quins consells li donaries?

Li diria que seguira amb els seus estudis , que fora una dona lluitadora , que si ens tornaren a llevar els drets, que no guardara silenci com vaig fer jo, que tinguera esperit crític i que no es creguera el primer que li diuen .

Amb aquesta entrevista he viscut en

la pell de la meua iaia. Jo sempre he pensat que la meua societat era com ara. Era ignorant del que havien viscut les dones de generacions anteriors a la meua, i com han lluitat per aconseguir un món millor.

Gràcies iaia, per concedir-me aquesta entrevista.

Maria Botica Garcia.

HISTÒRIES DEL CONFINAMENT.

DIARI DEL CONFINAMENT

DIA 7:

S'ha complit la primera setmana de confinament, i ja no aguante més. Hui m'he alçat més tard del normal, ja que no hi ha classe. I, mentre em desdijunava, he pensat les tasques que havia de fer hui, a part de les que m'havia manat la meua mare per a fer a casa.

Al matí he netejat la meua habitació mentre pensava com podia evolucionar això del coronavirus. He menjat a les dues i mitja i després m'he anat a la meua habitació a

veure *NETFLIX*, encara que, després d'una setmana, ja m'avorreix. A continuació, he jugat amb els meus amics als videojocs. Sort que em puc comunicar amb ells i m'ajuda a distraure'm i no pensar en el que està passant. Més tard, com que no puc eixir a entrenar, he fet una sèrie d'exercicis amb l'ajuda d'un vídeo que ens ha manat el meu entrenador. Intente mantindre'm ocupat fent coses per a no pensar que fins dins d'un temps no es podrà eixir de casa.

Després de fer exercici em donaré una dutxa, em note cansat. A les nou i quart de la nit soparé. Amb la meua

família, parle del coronavirus. Com creiem que ens afectarà. Havent sopat em vaig a la meua habitació i em quede jugant a la play amb els meus amics fins a les sis del matí.

DIA 21:

Ja han passat tres setmanes des que es va ordenar el confinament.

Encara sort que ja estic acostumant-me i no se'm fa pesat encara que tots els dies faça el mateix. Crec que ja tinc una rutina creada. Hui m'he alçat a les deu i mitja per a fer els deures que ens han manat online. Més tard he tingut una videoconferència amb la professora de matemàtiques.

Estic una mica nerviós perquè trobe a faltar la meua rutina diària, anar a jugar a futbol, anar a classe, relacionar-me amb els meus amics, etc. Després, de tot el matí fent deures he ajudat la meua mare a fer un bescuit de xocolata. Hui com fa bon temps hem menjat a la terrassa. Intente col·laborar a casa tot el que puc. Així em sent bé amb mi mateix. Estic molt còmode estant confinat a casa, ja que no anem a l'institut.

A la vesprada em pose a jugar als videojocs amb els meus amics i faig mes deures ja que em posen bastants. La veritat és que espere que això s'acabe, com més prompte millor, per veure els meus amics. Arriba la nit i se'm fa bastant entretinguda, perquè em pose una altra vegada a jugar als videojocs amb els meus amics.

Pablo Olivares.

DIARI PERSONAL

Dia 7 del confinament

Hui és 22 de març. Portem una setmana d'aïllament. De moment està sent prou suportable per a mi i pel que sé per a la resta de la gent. A espanya han implantat, a partir de demà, les classes a casa. Posaran deures i els haurem d'anar fent al llarg de la setmana. El divendres caldrà pujar-los a la pagina web, perquè així els professors comproven que hem estat treballant, perquè com diuen ells, encara que no tinguem classe, cal continuar avançant. També en algunes assignatures, hem de fer una o dos videoconferències a la setmana, perquè no tot siguin deures, sinó que hi haja alguna explicació.

Hui m'he despertat a les 12. M'he desdijunat una torrada amb un café amb llet, i m'he posat hi ha fer els deures que ja han posat. A això de les 15 he menjat, després he fet una migdiada. Al despertar-me, he fet una rutina d'exercicis que tinc pensat fer durant la quarantena; no s'han de perdre els hàbits. A l'acabar m'he dutxat i he berenat, m'he posat a veure una sèrie. A les 20 en punt la meua família i jo hem eixit al balcó per a aplaudir els metges, els policies, la gent que treballa en els supermercats i els que netegen els carrers. Ells estan fora treballant per a nosaltres. Hem sopat, hem vist una pel·lícula i ens hem anat a dormir.

DIA 21 del confinament

Hui és 5 d'abril. Portem 21 dies d'aïllament. El govern ha decidit allargar esta quarantena 15 dies més per a intentar parar açò. El nombre de morts i contagiats augmenta sense parar.

L'altre dia va ser el meu aniversari, i em vaig posar un poc trista, perquè no vaig poder eixir al carrer a celebrar-ho amb els meus amics, ni la meua família, ni ningú em va poder felicitar en persona, va ser molt estrany per a mi. Hui m'he despertat a les 11:30 ja que a les 12 tenia videoconferència de matemàtiques. Miguel Angel ens ha explicat unes coses i ens ha manat exercicis. A l'acabar, m'he posat a fer deures i

coses que havia d'acabar abans de Pasqua, que són ja este Dijous. Seran unes Pasqües un tant estranyes, però bé, la part bona és que no tindrem deures.

Ma mare hui ha fet una fideuà. Estava supèrbia. I en acabar m'he anat a la meua habitació a acabar els deures, he fet exercici i m'he dutxat. A les 20 en punt com tots els dies hem eixit a aplaudir. Després tota la meua família hem fet videoconferència, ens hem contat què hem fet, quina cosa soparem, hem rigut molt, i així ens distraiem una estona al dia. Hem sopat i ens hem gitat prompte."

Dia 36 del confinament

Hui és 20 d'abril. Portem 36 dies aïllats. Molta gent pensa que açò va

per a llarg. Una altra pensa que ja estem en la recta final, jo no sé què pensar. Portem molts dies i açò no pareix millorar molt, la veritat. Hui m'he despertat a les 12, he fet exercici, m'he dutxat i m'he posat hi ha fer un treball d'història. A les 15:30 hem menjat macarrons amb tomaca, fets per la meua germana, perquè, a la meua casa, ara cada dia cuina un, i al final de la setmana valorem l'esforç, la presentació i decidim un guanyador que es porta 10 euros que posa la meua mare. Després ens hem posat a veure una pel·lícula en el saló, a l'acabar hem jugant una partida al monopoli, hem eixit al balcó a aplaudir. Hem fet videoconferència, amb família.

La meua iaia, al veure'ns, s'ha emocionat molt, ja que feia molt que no ens veia, perquè com ella no té un telèfon digital no pot veure'ns. Així que de tant en tant un oncle meu, que viu prop, va a la seua casa perquè així ens puga veure. Hem parlat una bona estona. A l'acabar hem jugat unes partides a cartes, hem començat a apostar diners i com jo soc molt bona m'he portat 10 euros. Hem sopat pizza i de postres un bescuit que vam fer ahir. Hem continuat jugant a cartes pel que ens hem gitat un poc tard.

Sara Frasquet.

60 ANYS DESPRÉS ...

Són les 8 i el despertador sona sense parar. Em trobe al llit agafant-me fortament als llençols. El despertador continua sonant. Interioritze el moment em resigne a alçar-me del llit. sembla que interiorment en aquell moment jo em resignava a alçar-me del llit

Em renta la cara amb aigua fresca. L'aigua esborra les restes de la son que em quedaven, i m'observe. Tinc 76 anys. I els meus dits segueixen l'itinerari de les arrugues del meu rostre.

Ja tinc 76 anys , com m'agradaria tornar a ser una estudiant d'institut , com m'agradaria tornar a tindre al rostre aquells granets rojos que em feien vore tan jove i tan lletja a la vegada .

De sobte , sona el timbre, i, a l'altre costat de la porta, es troba la meua filla amb la meua neta. Em demana que tinga cura de la xiqueta, mentre ella arregla uns papers. Jo accepte encantada. M'agrada estar amb Neus, la meua neta.

Neus seu a la taula del menjador i comença a fer els deures. Té 15 anys. Com enyore eixa edat. Poc després em demana ajuda. Ha de fer un treball d'Història, El COVID-19..

L'estómac comença a remoure's , els records fluïxen al meu cap. La gent que perdé la vida. Els aplaudiments que es dedicaven als sanitaris. Neus em tocà la mà, i vaig retornar.

- Neus , el Covid-19 va ser una pandèmia que va sorgir a la Xina, a finals del 2019. La iaia encara se'n recorda que al principi tant el Govern com els ciutadans li donaven poca importància, ja que pensàvem que, a nosaltres, no ens afectaria. Aquell any, l'últim dia d'escola de la iaia va ser un divendres a principis de març. Aquell divendres les classes estaven quasi buides. Molta gent tenia por a contagiar-se.

A partir d'allò les coses caigueren com un dominó: les Falles, Pasqua, etc. Els hospitals col·lapsats, les persones no podien acomiadar-se dels seus morts. Molta gent gran va morir, inclús sanitaris. També recorde les mostres de solidaritat. Els aplaudiments, les mostres d'afecte, les videoconferències per grup.

Després de tot açò hi va haver una greu crisi econòmica que, a dies de hui al 2080, encara estem resolent . Neus, la iaia als seus 76 anys, encara recorda que aquesta pandèmia va ser terrorífica!

Neus va assentir i va continuar fent la feina . Jo em vaig emocionar, però em reconfortava saber que vaig viure i sobreviure a l'època més dura de la història d'Espanya dels últims 100 anys.

Maria Botica.

UN RECORD....

Fa molts anys, quan jo només tenia 15 anys, vam patir una pandèmia anomenada CORONAVIRUS.

Recorde que vaig haver d'estar confinada a casa més d'un mes.

Creia estar vivint un somni, però aquest somni no s'acabava mai.

Era una sensació de tristesa, de buidor, uns sentiments que mai havia experimentat.

En aquells dies la meua mare, que treballava en un supermercat, eixia de casa intranquil·la, amb por.

I al tornar de la feina, sense dir ni hola es ficava a la dutxa. Desinfectava tot, rentava la roba i netejava tot el que havia tocat. Sempre em fixava en els ulls plens de llàgrimes i amb por. Un malson al que ella estava exposada, el contagi. I que els podia transmetre.

Un dia quan portàvem sobre vint dies a casa, vaig notar que estava marejada, havia estat plovent molts dies, i em va agafar molta por. Estava soles, els meus pares i el meu germà havien eixit a treballar. El meu sentiment era de tristesa, por, incertesa.

Els dies següents, va començar a eixir el sol, brillava amb molta força, semblava que això es podia anar acabant a la fi. Però no era així, ens van confinar quinze dies més.

Semblava que això no anava a acabar mai.

Lluny se sentia algun xiquet que reia, algun gos que lladrava, els ocells cantar i això em donava un mica

d'esperança. Però tornava a la realitat i seguíem sense poder eixir de casa.

Als matins em despertava, esmorzava, feia una mica d'esport i m'asseia a fer deures. Els professors ens manaven deures i es connectava amb nosaltres, però no era igual. Aquesta sensació d'anar a classe, d'estar amb els amics, de riure, parlar, sentir no era el mateix. Això no podia estar passant, recorde que em feia aquesta pregunta.

En aquests moments trobava a faltar tenir un jardí o una terrassa pròpia a la qual poder pujar i agafar aire per poder seguir lluitant. Vaig passar dies dolents, molt dolents. Tenia ansietat, veia passar els dies i les hores, abocada a una finestra, que de tant en tant l'obria per agafar aire.

La meua mare em mirava i em somreia, i em donava força. Jo tinc un germà gran, que sempre estava pendent de mi. Jugàvem al parxís, a les cartes. Em va ensenyar a jugar al truc i a més jocs que ara no recorde.

En aquells dies al meu germà li va donar per cuinar, i junts féiem el menjar. Un dia vam voler fer pastissos i quasi se'ns crema el forn. Encara sort que estava el meu pare a casa. Però no va passar res i encara vam poder salvar el menjar. El meu pare era un pilar fonamental en aquell temps, ell també eixia a treballar. Quan arribava la nit havia d'anar a cuidar els meus avis que aleshores encara vivien, però eren molt grans. El que més tirava a faltar era no poder anar a veure'ls.

A l'endemà s'aixecava i se n'anava a treballar, i així tots els dies. El meu

aniversari va ser el vint-i-cinc d'abril. Me'n recorde molt, d'eixa data. Quan

em vaig despertar de dormir m'havien preparat una sorpresa, em vaig posar molt contenta. Em tocaven per felicitar-me i jo no deixava de plorar. Volia cridar, volia eixir, volia estar amb els meus amics i sabia que prompte els anava a veure.

Que prompte celebraríem el meu aniversari i molts més. Que això no podia acabar així. Un final així no podia ser. Calia riure, lluitar i ser positius. El dia vint-i-sis, just un dia després del meu aniversari, va arribar al final. A les dotze de la nit es va acabar el confinament. Vam eixir al carrer amb por, amb ganes, amb esperança i més forts que mai.

No volíem passar per això mai més. Ens havia marcat i ens havia fet mal. Però també ens havia fet més forts.

Carolina Mascarell.

AMOR MALTRACTADOR.

VOSALTRES M'ENTENEU?

Em dic Lúdia i tinc un problema. La meua parella m'ha deixat i no entenc el perquè. A veure si vosaltres ho enteneu:

Ell diu que sóc massa controladora, però jo no ho veig així. Què passa si no vull que isca de festa perquè sé que els seus amics són una banda de mandrils que sols es diverteixen buscant a dones per a lligar? Ho faig pel seu bé. Després, a mi, m'arriben rumors, i he d'enfadar-me amb ell i jo no vull que això passe, millor prevenir-ho no?

I què em digueu quan s'arregla per a anar a dinars d'empresa? Sempre va molt elegant, i totes les dones el miren. Millor que no es pose tan guapo, o que directament no vaja no?

I no vull ni parlar de les seues amigues de *facebook*... Li he hagut de dir mil

vegades que les bloquege, i sempre acabem discutint. Una vegada fins i tot vaig haver de trencar-li el mòbil, perquè no em va voler fer cas. Ell no entén que jo sols ho faig pel seu bé...

I us podem creure que em diu que no m'ha deixat abans perquè tenia por que m'ho prenguera malament? Com si anés a matar-lo o alguna cosa per l'estil ? Si jo soc super pacífica. Sols li vaig galtejar un dia, però perquè em va posar super nerviosa. No em volia donar la seua contrasenya d'*Instagram*. Què volia que fera? Si no paren d'enviar-li sol·licituds d'amistat, i la majoria són de dones?

Si tot el que faig, ho faig perquè el vull! I no vull perdre'l. Tot el que he fet per ell no ho farà ningú. A que sí? A que vosaltres m'enteneu?

Cristina Forner Figueiras.

DIARI D'UN MALTRACTADOR .

Estimat diari :

Em trobe tancat a la meua habitació, fume compulsivament, estic enfadat, i molt. Els records d'aquell moment tan desagradable encara s'abraonen al meu cap.

Tot començà hores abans. Neus, la meua parella, es despallava, i em vaig encisar mentre observa la seua pell de porcellana. La seua imatge m'ofuscà. Imaginava altres hòmens mirant-la. Em repugnaven els texans curts que mostraven les seues cuixes, la samarreta rosa que invitava a mirar-li el melic. M'entraven ois! Imaginar-la així al carrer! Li vaig dir:

- No m'agrada la teua roba .

Es mostra sorpresa i indignada. Li vaig posar cara d'incrèdul, però acceptà i es vestí diferent. Més com jo desitjava. Què voleu. No puc suportar que altres hòmens s'hi fixen. La visió d'unes mans estranyes que l'acaronen, que estripen la seua bellesa. Jo sols desitge protegir-la. Ella és massa innocent i necessita d'algú com jo que la dirigisca. Jo la necessite per a mi sol.

Es canvia de roba, però no eixírem de casa. Havia d'acceptar el seu càstig. Plorà, però estic convençut que sap que ho faig pel seu bé.

Maria Botica Garcia.

SOFIA

Vaig a contar una història que li va passar a la meua amiga Sofia.

Tot va ser quan Sofia va conèixer un xic que es deia Iván. Quedaven quasi tots els dies d'estiu. Sols a les vesprades, ja que Sofia treballava en una gelateria als matins. Després d'un temps de veure's quasi tots els dies, vam començar a tindre sentiments els dos, i van decidir iniciar una relació.

Tot era molt bonic, ell li feia veure que era el xic perfecte, que ho tenia tot, però no era així. Feia coses que Sofia no veia però la resta d'amics sí. Ella estava molt embolicada amb el treball, i ell va començar a dir-li que no es veien quasi. I ella, com estava molt enamorada, pensava que ell tenia tota la raó i, per a passar més temps junts, ella va decidir deixar de treballar.

Ell li prohibia eixir de festa. Després de deixar el treball per ell, li deia que passava més temps amb les amigues que amb ell. Llavors Sofia va deixar de quedar amb eles seues amigues.

Li deia com havia de vestir-se. Tenia prohibit posar-se faltes, pantalons molt curts i samarretes escotades. Li feia cas a tot el que ell deia, però s'adonava de res.

Després ell també li demanà el mòbil. Volia saber amb qui parlava. Iván es va cabrejar molt perquè va veure que parlava amb el seu millor amic Sergi. Li va prohibir parlar amb xics, va perdre a tots els amics per la seua culpa. Tots ens adonàrem del mal que estava fent-li, però ella estava cega. No veia res del que passava, fins que uns mesos després de suportar eixa situació se n'adonà. Reconequé la veritat de tot el que li dèiem. I ens va demanar ajuda. Va decidir acabar amb eixa relació, perquè no podia aguantar més.

Amb l'ajuda nostra i de la seua família, escapà d'aquell maltractador. Se n'anà a viure amb una amiga de la colla, la família ho sabia. Iván picà violentament la porta de casa seua, ens cridà primer plorós. Volia que l'ajudàrem a recuperar-la. Davant la nostra negativa, canvià. Començà a insultar-nos a nosaltres i a la seua família. Ens amenaçà. Davant la policia ens acusà de segrestar Sofia. Nosaltres l'acusàrem de maltractador. Després d'un mes, les telefonades cessaren. Iván havia trobat una nova nòvia.

Ara Sofia és la mateixa que era abans i és molt feliç.

Alícia Plaja Gómez Caro

S. XIX: EL BANDOLERISME AL PAÍS VALENCIÀ

1. El **BANDOLERISME** és una activitat delictiva duta a terme per una o més persones comandades per un capitost, contra un o més ciutadans.

A casa nostra, com arreu, de bandits n'hi ha hagut sempre. Els nostres historiadors l'han utilitzat preferentment per referir-se als grups, *quadrilles*, de malfactors que proliferaren en terres de parla catalana des de la fi del s. XV fins a principi del s. XX.

Els bandolers o roders¹, del Renaixement ençà no eren simples lladres. Tal com va decaient el món feudal i creixent l'economia moderna (comerç, capital, indústria; burgesia i moviment obrer), els qui viuen fora de la llei, o n'estan en contra, creen xarxes de relacions personals dins de la societat legal, que els donen suport i empara davant de la justícia establerta.

De vegades *feien de bandolers* homes normals del poble, mobilitzats per tal de defensar-se de l'enemic comú, que podia ser el senyor, o l'enemic del seu senyor; o per un motiu polític, o religiós, o ètnic, ...

No és estrany el *bandoler bo*, qui comparteix el fruit dels seus robatoris amb els més desvalguts. Aleshores el bandolerisme pren l'aspecte de guerra de classes. És el cas de Jaume, el Barbut, o Jaume, el de la Serra, com li diuen al seu poble, Crevillent.

Sovint convergien factors diversos i difícils de destriar. La gran quantitat de quadrilles, el gran nombre de persones que les formaven, reflecteixen que l'acció delictiva va més enllà del simple robatori. Sovint hi ha la prevaricació dels funcionaris i dels professionals de la justícia. Un dels documents que cita M. Arcos diu que les autoritats estan al corrent de: "*los notarios robos, muertes e insultos que se observan en los pueblos de esta gobernación... por la cuadrilla de malhechores y foragidos que les infestan en perjuicio de la sociedad política, y tranquilidad de los honrados vasallos del Rey*". Però gairebé sempre es fa evident és la incapacitat dels governants per a garantir la seguretat pública.

¹ **Roder:** Al PV ha estat molt freqüent denominar així al bandoler. El DCVB en dona la següent definició: Fugitiu i errant; bandejat, qui viu errabund i cometent delictes per alimentar-se i defensar-se.

1. DENOMINACIONS: assaltant, bandit, bandoler, bergant, facinerós, lladre, lladre de camí, lladre de camí ral, malandrí, malfactor, roder, ...

2. VINCLES DELS BANDOLERS: COMPANYS, territoris i CÒMPLICES:

Els companys: Sense tot això no fora possible la formació de clans o quadrilles per a delinquir. Tot i que poden haver-hi excepcions, la primera causa és la misèria. Una gran part dels joves no tenien més alternativa que elegit entre una perpètua penúria o una vida de delinqüència; perillosa, sí, però amb més alegries que en l'altra, i sempre es podia somniar amb una sort millor. Com tanta gent d'avui, que juga una i una altra vegada a la loteria. Molts dels integrants de la quadrilla s'havien conegut en la milícia. La vida en la caserna, a canvi de pocs inconvenients, dona seguretat i companyia; trau el militar de la *massa*: un militar o simple soldat, un policia no és *gent*, és *algú distint*. Un altre lloc on trobar futurs companys d'aventures era la presó. Ací, a més a més de fer amics, s'aprén l'ofici i les tècniques de delinquir.

El territori: la serra, i com més abrupta i difícil, millor. Sols així podrà escapolar-se dels seus perseguidors. D'ací la dita: *Està més perdut que un roder en terra plana*. En *terra plana* és difícil trobar un amagatall. El roder coneix pam a pam el seu territori: aixoplucs, balms, cavorques, coves, enfonalls, ...

Els còmplices: L'altre vincle són els qui viuen o coneixen la serra: *masovers, pastors, caçadors, llenyaters, herboristes, ...* Són els informen dels moviments (tropes, minyons, guàrdies, ...) i, quan cal, fan de proveïdors. Al Capità General, Fco. Javier Elío, arribà una denúncia acusant *determinats alcaldes que saben i consenten partides de caçadors que pugen a la muntanya a portar tabac i queviures a alguns bandolers*. Però ningú treballava de franc: els roders protegien les propietats (ramats, cases, finques, ...) dels seus benefactors. Els *malfactors* dels *benefactors* podien ser els contraris polítics o la mateixa força pública. Naturalment, actuaven als indrets d'on més profit es podia traure: *camins rals* (=camí real), com els que es dirigien cap a Madrid (per Xiva-Bunyol o per Moixent-Almansa). Els camins de la costa, a més a més de tenir menys

amagatalls, estaven més vigilats, pel perill de la pirateria. També els camins que comunicaven poblacions a través de les serres.

LES VÍCTIMES: Sempre persones indefenses, però de qui es pogués traure algun, pels seus bens o pel seu poder. Per això el poder establert (poder polític, econòmic o social), sempre ha vist en el bandolerisme un problema d'ordre públic, un perill social. En la repressió sempre han posat més interès que en remeiar les causes, sovint fruit del mal govern.

3. DES DEL S. XVIII EN AVANT: A partir dels *Decrets de Nova Planta*², el banditatge s'expandí com a conseqüència de la misèria postbèlica: l'augment dels impostos, falta d'homes per al treball (molts han mort en la guerra o l'han continuada a Catalunya, ...

Durant el regnat de Carles III (1759-1788) començà a aplicar-se a les nostres terres la manera de perseguir el bandolerisme: aniquilar-lo. La classe dominant, incapaç de resoldre el problema de forma eficaç i pacífica, s'aclamà als militars (=professionals legals de la violència), als quals es concedí llicència per a aplicar la justícia militar: *judici, sentència i execució de la sentència ara i ací*, tot realitzat sota el manament de l'autoritat present, fos el rei i fos un simple sergent.

² **Nova Planta o Decrets de Nova Planta:** *Conjunt de lleis sancionades i promulgades per Felip V (des de 1701 a 1719), que van imposar el règim absolutista a la Corona d'Aragó. Amb aquelles lleis el monarca s'arrogà la sobirania dels regnes invocant un dret diví.*

Es diu que aquesta manera de fer les coses passà al món militar i dels dictadors així:

Comandament: *Hay que solucionar tal cuestión.*

Súbdit: *Cómo?*

Comandament: *Ése es su problema!*

Quan ha estat resolta la qüestió:

Súbdit: *Señor, misión cumplida.*

Açò pot ser sols una caricatura. Però recordem la *Ley de fugas*.

Quan es guardaven les formalitats legals, les execucions eren públiques. Viatjants europeus dels Segles XVIII i XIX denuncien que en les poblacions importants espanyoles hi havia instal·lat permanentment un cadafal amb una forca, a lloc concorregut. A València estava a la plaça del Mercat, enfront de la Llotja. Les condemnes a mort per garrot o per afusellament s'executaven fora de la capital. De vegades a la pena de mort seguia, per a més inri, l'esquarterament.

Justiciamiento y descuartizamiento de bandoleros a principios del siglo XVII, según un documento de la serie Procesos (Real Audiencia) del Archivo del Reino de Valencia

El bandolerisme valencià del s. XIX no es pot entendre fora de context: profunda crisi econòmica (=fam) de principi de segle, la Guerra del Francès, el bestial absolutisme exercit de Ferran VII i l'acció de les partides, el naixement del capitalisme liberal i el de la classe obrera. Aquestes circumstàncies fan que el bandolerisme siga vist com una manera de sobreviure.

Cap a la fi del s. XVIII i sobretot durant el s. XIX apareixen o es multipliquen formes de delinqüència més aviat rares en altre temps, com *el contraban*, *l'extorsió*³, *el segrest*; i la *guerra guerrerada* (=guerrilla), alimentada sobretot pels partidaris de l'Antic règim. Recordem que en durant el XIX foren continus els conflictes interns i externs, les guerres colonials i les civils, les crisis polítiques i econòmiques, les contínues revoltes dels militars, estimulats pels polítics incapaços de seduir els votants (???) amb els seus projectes. Durant el regnat de Ferran VII, per a uns *El Deseado*, per uns altres *El Rey Felón*, es va desfermar una violència d'agressió i de repressió abans mai coneguda. Molts dels roders havien desertat de l'exèrcit o d'algun grup guerriller. Sabien d'usar armes de foc, restringides a la població civil, i havien participat en alguna batalla en camp obert. Estem, per tant, davant un perfil de bandit despietadament violent, tal com ho corroboren les seues accions a matadegolla. Assaltaven les mansions de gent adinerada, trencant portes i finestres ... Volien intimidar amb la seua feredat. Aparegueren o

³ **Extorsió:** *Delicte que consisteix a exercir qualsevol tipus de violència sobre la víctima per obtenir-ne allò que es desitja.*

augmentaren el contraban, l'extorsió, el segrest. V. Blasco Ibáñez en parla en el conte *La paella del roder*. Ja en el s. XX, fins la Guerra Civil del 36, van ser famosos els pistolers, els sicaris que actuaven al servei del polític o del cacic local.

4. RECIALLES EN LA PARLA I LA TOPONÍMIA.

Sovint hem oït parlar o contar als nostres majors d'històries de bandolers. M. Arcos (Oliva, 1956), historiador i investigador del bandolerisme a la *Governació de Dénia*⁴. Resultat dels seus treballs són vuit monografies que han esclarit la realitat d'un desconegut, si no deformat, per la fantasia i la llegenda. Descobreix i detalla amb rigor les aventures dels roders en una part del nostre territori.

Uns testimonis de la parla col·loquial:

—Està més perdut que un roder en terra plana.

En terra plana és més difícil amagar-se. Els bandolers sempre han preferit la serra.

—Que açò és la Calderona?

En altre temps la serra Calderona, sobretot en les proximitats dels camins que duïen cap a Sagorb, o que baixaven cap a Sagunt o València, era refugi per als bandolers.

—Qui vestit va a Forna, despulat se'n torna.

Forna (avui pedania de l'Atzúvia, Marina Alta, en el pas de la costa a les Valls de Pego i la comarca del Comtat))

—Acabar com Camot.

Malnom del xativí Domènec Giner Garcia, famós roder que actuà per les comarques de la Safor i la Costera. Morí afusellat en novembre de 1826.

—Ha quedat com la núvia de Pinet: amb la cara neta i el monyo fet.

Pinet, malnom de Josep Martorell Llorca († 1909), el darrer famós bandoler valencià. Morí quan havia decidit casar-se amb una de les moltes dones que seduí.

En la toponímia són reiteratius, en pobles de muntanya, noms com *el camí* o *la cova dels bandolers, la senda dels lladres, l'estret dels emboscats*.

6. NOMS I GESTES DELS BANDOLERS

6.1—EL TRAMUSSERET DE BENIRREDRÀ.

Va nàixer en aquest poble que limita, avui, a Gandia l'any 1782. El seu nom de pila era Vicent Mas Capó. Fou el cap d'una quadrilla que prengué el nom

⁴ **Governació** (=Govern, Partit, Corregiment) **de Dénia**: Antiga demarcació administrativa del País Valencià creada pel govern borbònic després del 1707. Al nord comprenia la meitat meridional de la Safor (amb Gandia) i, al sud, la Marina fins a Altea i Finestrat. Fou suprimida el 1833.

del seu malnom, *la del tramusseret*. Començaren, com la majoria del rem, robant i, si calia, malferint o matant les víctimes, entre altres, dos *minyons*⁵ malferits, i dos germans del gremi per desavinences internes. Acabaren especialitzats en el contraban el tabac. Açò no era un delictes de sang, sinó de fiscal, però atemptava contra els interessos de la Corona. Gravíssim. La seua colla va ser acaçada de manera obstinada. A la fi van caure els sis principals: *Tramusseret, el Mut de Benirredrà, el Coix de Gandia, el Collet i Xalmeret, i* Alonso López, a qui, com noble, no el van penjar, l'escanyaren (=estrangular) amb el *garrot vil*.

La Casa del Marxucal (Oliva), punt de trobada dels de la zona.

La lectura del protocol dictat per la superioritat i aplicat per la *Confraria dels Desemparats* de València, potser no ens deixen indiferents. Fins i tot pot canviar-nos la manera de veure i imaginar-se els temps passats. És una senzilla estampa de l'Espanya negra de fa poc més de dos segles. El dia 11 de maig de 1801 hi hagué un casament i sis execucions, entre les quals la del novençà.

⁵ **Minyons:** Cos policial d'elit creat a València el 1774. Entre minyons i mossos hi havia la mateixa correspondència que entre oratge i temps.

6 Reos. 23.
 en 11 Mayo 1801.
 La Real Sala del Crimen de esta Ciudad de Valencia.
 D.ⁿ Alonso Lopez. Sentenció a pena ordinaria en este día y se executó la senten-
 1.ª Vte. Mas. cia el día 13. A los seis Reos. Nombrados a saber;
 Ant.^o Morant. 1.º D.ⁿ Alonso Lopez, por Apodo Barrabàs de Camuñas, se le dio
 Joaⁿ. Perez. Garrote en Clase de Noble Enlutado el Tablero, quatro Blan-
 Jph. Martinez. dones negros. / Vestido a Lo militar, de edad de 26 años;
 Josef Sanz. 2.º Vicente Mas, por Apodo el Tramuxet de Benicandía de 27 años,
 Soltero A Horcado y Desmanterizado,

Transcripció:

6 reos

en 11 Mayo 1801

Alonso Lopez

La Real Sala del Crimen de esta Ciudad de València

Vte. Mas

sentenció a pena ordinària en este día y se executó la senten-
cia el día 13. A les seis reos nombrados a saber;

Ant.^o. Morant⁶

1 Dn. Alonso López, por apodo Barrabàs de Camuñas, se le dio
Garrote en classe de Noble, Enlutado el Tablero, quatro Blan-
dones (=ciri gros) negros. / Vestido a Lo militar, de edad de 26

Joaqn. Perez

Jph. Martinez

Josef Sanz
años;

⁶ Es casà amb Maria Escrivà moments abans de ser executada la sentència.

A Tavernes, a la mateixa vora esquerra del barranc del Carraixet, enfront de la Creu de terme (del Cap i Casal), hi ha l'ermita de Nostra Senyora dels Innocents i folls, avui Confraria de la Mare de Déu dels Desemparats. Des de l'any 1400 allí anaven a parar els cadàvers dels bandolers i lladres, captaires o pobres de solemnitat, cossos trobats a la mar o a les séquies, militars rebels i soldats o desertors, nadons abandonats, opositors polítics, parricides (d'ambdós sexes), suïcides.

Quant als executats, el dia de l'execució, els capellans celebraven una missa a l'alba i amb assistència dels confreres. Després acompanyaven el reu, o els reus, fins al patíbul (a València, la Pl. del Mercat). Executada la sentència, el seguici fúnebre portava el cadàver fins al Carraixet i allà era deixat o llançat fins que el temps i les bèsties els feien desaparèixer. O no ser que una avinguda del barranc o una forta ploguda portava algun cadàver a les parcel·les veïnes d'Almàspera / Alboraià o a la mar. Cap a la fi del s. XVIII, els veïns es feren càrrec de soterrar els difunts. El cementiri? dels ajusticiats deixà de rebre clients a la fi del regnat de Ferran VII (1832). La colla del Tramusseret, temps a venir tingué veïns il·lustres, com Josep Romeu, comandant dels Batallons de la Milícia Urbana de Morvedre (=Sagunt) en la Gerra del Francès (1812); el famós, per la seua crueltat, general Elio, Capità General de València (1822); Gaetà Ripoll, l'última víctima del Santo Oficio (=Inquisició) (1826).

Despeses de l'execució i enterrament del Tramusseret i Cia.:

A partir de la sentència de mort, es feia una col·lecta per a sufragar les despeses del condemnat, o del condemnats. A l'Arxiu de la Confraria de la Mare de Déu queda constància de la generositat dels assistents a la cerimònia. Es van recaptar 133 lliures. Va ser una de les grans col·lectes de la Confraria en aquell temps. , 17 sous, i 8 diners, que es repartiren de la següent manera: 1 lliura, 19 sous i 20 diners per a l'executor; 18 sous i 8 diners per als minyons que portaren i soterraren les caixes; desdejunis i despeses de cera, 16 sous; terra per a cobrir els cossos, 4 lliures i 12 sous; la resta s'invertí en misses a l'Escola Pia, i als convents de st. Agustí, sta. Mònica i el de la Mercè.

De la claredat de comptes en aquell temps de *la España negra* potser alguna cosa podrien aprendre els polítics d'avui.

6.2. Jaume el Barbut o Jaume el de la Serra.

Així era conegut *Jaume Joseph Cayetano Alfonso Juan* (Crevillent, 1783-Múrcia, 1824). D'infant treballà de ramader i de jove com a guarda d'unes vinyes. Fent aquesta faena s'enfrontà a un lladre i el matà. Aleshores va fugir de la Justícia i s'emboscà a la Serra de Crevillent, aleshores refugi de roders. S'hi ajuntà a una partida i aviat n'esdevingué el cap. Gràcies a la col·laboració amb altres partides que lluitaven contra els francesos, obtingué el perdó. La misèria social que seguí a la Guerra del Francès l'empenyeren de bell nou al banditatge, activitat que durant el Trienni Liberal alternà amb l'empresonament de constitucionals, absolutistes i apostòlics, successivament. Empresonat pels absolutistes, el penjaren i l'esquarteraren: les autoritats volien esborrar fins i tot el seu record. Però els pobres, amb qui compartia el fruit dels seus robatoris, i la literatura romàntica en feren un heroi. És sens dubte el roder més conegut a les terres valencianes.

6.3. Pep de l'Horta:

Nom que en les revoltes contra els grans terratinents de l'Horta⁷ i durant la Guerra del Francès, emprà *Gregori Martínez i Gimeno* (Alfàfar, 1777-1855) i alguns altres capitosts. Aquelles revoltes comptaren amb el suport de part de la burgesia i de l'artesanat de la ciutat. Per això hi ha historiadors que veuen aquells aldarulls com a accions antifeudals, com a manifestacions de la lluita de classes. Fet i fet la rondallística ha fet un mite de Pep de l'horta.

A continuació, veieu un romanç que, tot i ser bastant actual, conta prou bé la història.

ROMANÇ DE PEP DE L'HORTA

Encara que la lletra és moderna, reflecteix prou bé la tradició i la història.

(Llegir en horitzontal)

<i>Voy a contaros la historia de un suceso ya olvidado doscientos años.</i>	<i>que sucedió por Valencia hace ya</i>
<i>Era la vida en la Huerta difícil, puesto que el fruto negado.</i>	<i>del trabajo del huertano al final le era</i>
<i>La tierra era del señor, que se la dio un soberano. firmaba un pacto.</i>	<i>Para trabajar la tierra, el pueblo</i>
<i>Por el pacto, el labrador donaba un tercio del grano, recolectado.</i>	<i>del arroz y del aceite. Todo lo</i>
<i>Los derechos de almazara, de tienda, mesón, molino, derechos prohibidos.</i>	<i>de nombrar alcalde y juez eran</i>

⁷ Les propietats de l'Horta de València mai no tingueren les dimensions dels latifundis castellans o andalusos.

<i>Así vivió el campesino durante cientos de años. inhumano.</i>	<i>Si protestaba, la cárcel. Si no, trabajo</i>
<i>Fue en 1801, el vaso estaba colmado. tambor sonando.</i>	<i>Labradores de la Huerta sienten un</i>
<i>Es de noche, y en la calle las puertas van golpeando: tiempo ha comenzado!"</i>	<i>¡Labradores, a la plaza, vuestro</i>
<i>Al toque del caracol, que es signo de amotinados, gentes de aquél poblado.</i>	<i>se van reuniendo en la plaza las</i>
<i>17 de Septiembre de 1801 Catarroja.</i>	<i>Hay tumultos en Russafa, Alberic y</i>
<i>El 18 en Alcàntera, en Beneixida y en Càrcer. Alcàsser.</i>	<i>El 20 en Silla, Sollana, en Beniparrell y</i>
<i>En l'Alcudia de Crespins, en Guadassuar y Alginet Carlet.</i>	<i>El 21 en Senyera, en Benimodo y</i>
<i>Y hasta, por si uno no vale, lo hay de nuevo en Alginet.</i>	<i>22, Benifaió y es en Tous el 23.</i>
<i>El 24 en Antella, en l'Alcora y en Llombai,</i>	<i>en Alfarb y en Alborai. El 25 no hay.</i>
<i>El 26 en Sagunt y en Otos, y el 27 en Estivella.</i>	<i>en Llocnou d'en Fenollet y también</i>
<i>El 1 de Octubre hay en Albalat de la Serra repite fiesta.</i>	<i>terminando en Catarroja, que el día 2</i>
<i>Hubo en muchos otros pueblos, pero no consta fecha. ha sido convocado.</i>	<i>El pueblo espera en la plaza, en que</i>
<i>Se adelanta un campesino de los allí congregados: l'Horta me ha mandado</i>	<i>¡Labradores, escuchadme! Pep de</i>
<i>para deciros que nadie robará ya nuestro grano. grano ya requisado</i>	<i>Que Pep de l'Horta dispone que el</i>
<i>debe ser todo devuelto a quien tuvo que entregarlo. recuperarlo.</i>	<i>Y ahora vamos, labradores, juntos a</i>
<i>Y gritando el que callaba y atreviéndose el parado de sus manos.</i>	<i>asaltan graneros llenos del producto</i>
<i>Ya nunca será el señor el amo de sus vasallos. lo ha aceptado.</i>	<i>Pep de l'H. se lo ha dicho, el labriego</i>
<i>Pep de l'H. está aquí y a un tiempo está en otro lado, dónde encontrarlo.</i>	<i>y las tropas que lo buscan no saben</i>
<i>El que busca a Pep de l'H. sepa que lo busca en vano, a tambor tocando.</i>	<i>que Pep de l'H. es el viento que huele</i>
<i>Pep de l'H. es el labriego, que se ha atrevido a nombrarlo. supieron inventarlo.</i>	<i>Pep de l'H. son los pueblos que</i>
<i>Y, así, Pep de l'H. vive en la historia y los sembrados apresarlos.</i>	<i>y el labrador sabe cierto que nadie podrá</i>

6.4. Josep o Colau de la Tona i el robatori de Benimassot.

Josep Tomàs Garcia, més conegut com Josep o Colau de la Tona, va nèixer a Pedreguer en la segona meitat del segle XIX. Va ser segrestador i bandoler de la Marina Alta. Entre 1869-1875 va cometre no menys de 40 extorsions o robatoris a gent adinerada (grans comerciants de la pansa fonamentalment). Aconseguí al voltant de sis milions de reals. Un dels actes més sonats que va protagonitzar va ser el robatori de Benimassot. Detingut amb altres companys, aconseguí fugir de la presó de València i preparar la fuga a Orà. Però un company de presó el va delatar a canvi de la seua llibertat. El 5 de maig de 1875 va ser abatut d'un tret al cap per de Guàrdia Civil, entre Pego i Oliva, quan s'acomiadava de la família. Anava armat amb una escopeta retallada, 92 cartutxos, revòlver i punyal. Té dedicat un carrer a Pedreguer.

La banda estava formada per, almenys, noranta-quatre membres, entre els armats i els de frac: advocats, alcaldes, notaris, etc.... Entre segrestos i robatoris aplegaren uns 75 € (± 12.000 M de pts. Una autèntica fortuna.).

6.5. EL ROBATORI DE BENIMASSOT:

Era diumenge, 22 de febrer de 1874. La major part dels 276 hab. del poble assistien a missa. Una colla de trenta-quatre bandits, sota el comandament de Josep el de la Tona, entraren al poble. Uns es van quedar controlant els carrers d'entrada i d'eixida. La resta feren cap se l'església. Josep el de Tona, cigar en mà, interromp l'acte religiós i amb crit mana ordena silenci. Tots els assistents resten esverats i espasmats. El de la Tona es trau un paper de la butxaca i comença a cridar, un per un, els rics del poble. Al mateix temps que l'al·ludit, s'identificava, un parell de bandits, a punta de canó, se l'enduia a sa casa. En arribar-hi li exigien tots els diners que tenia. Fet el lliurament, el tornaven a l'església. Quan tots els citats pel de la Tona havien estat retornats a l'església, amb la companyia que se'ls havia endut, el de Tona advertí: Pel que li puga passar, que ningú es moga de l'església abans de dos hores. I ell i la quadrilla se n'anaren.

La col·lecta havia recaptat entre 53.000 / 55.000 rals, uns 660.000 € d'avui. No hi hagué cap tir ni ferit. La quadrilla va caure, , però dels diners mai s'ha sabut què se'n feu d'ells.

Aquest gravat, titulat Enterrament d'un llaurador de Benilloba, aparegut a la Il·lustración Española (1877). algú l'ha volgut relacionar amb l'execució d'ela quadrilla del Tramusseret, i l'ha titulat, no diu amb quin fonament, "Una boda y seis entierros".

*L'autor és l'alcoià Francesc Laporta Valor (1850-1914), La imatge representa , sobre un fons d'arquitectura popular, un grup de persones que acompanyen un fèretre vestits a l'estil de la època i coberts amb una capa i un barret al cap. Es poden diferenciar tres grup de persones segons van abillats : **un primer grup** de 5 persones, quatre d'ells porten el fèretre, amb el cap cobert de forma diferent, un barret que s'acobla al cap. **El segon grup** d'acompanyants que porten un barret d'alta copa. I, d'espatlles, dos espectadors, l'un amb un barret d'ala ampla i amb espardenyes i l'altre amb el cap cobert com si fora una dona. El fèretre sembla xicotet per a contenir una persona adulta. Per què l'autor li posa este títol? Possiblement s'inspiraria en algun soterrar que vist a Benilloba i que l'impressionaria, encara que no s'aprecia cap detall que ens diga on transcorre el fet.*

Joan Lluís Sanxis Forriols. (Treball presentat per celebrar els 10 anys de l'Ateneu de Bètera. Estudi basat en les aportacions de Manel Arcos Martínez.)

10
ANYS
D'ATENEU
2010 - 2020

COSES CURIOSES.

EL NADAL.

La paraula NADAL significa naixement. A l'Orient existia el costum de celebrar els canvis d'estació. Romà importà este costum, que després l'Església va fer seu. El *Natalis Solis* (el naixement del sol) dels romans esdevingué el *Natalis Jesu* (el naixement de Jesús).

EL BETLEM:

Una de les coses que defineixen el Nadal era posar el betlem. Esta tradició no és original del cristianisme. Fou sant Francesc d'Assís, finals del segle XIII, qui la propagà. El sant volia fer una representació realista del naixement de Jesús, raó per la qual, en una cova, situà les imatges del xiquet amb Maria i Josep. El primer testimoni que tenim a l'antiga Corona d'Aragó d'un betlem o pessebre data del 1300. Estes representacions obeïen a l'espiritualitat franciscana. Una espiritualitat més propera a la sensibilitat humana i allunyada de la fredor eclesiàstica. L'impuls, però dels betlems, provingué del Concili de Trento, al segle XV. L'Església vegé en eixe acte una resposta al protestantisme, que defugia de les imatges.

EL CANT DE LA SIBIL·LA:

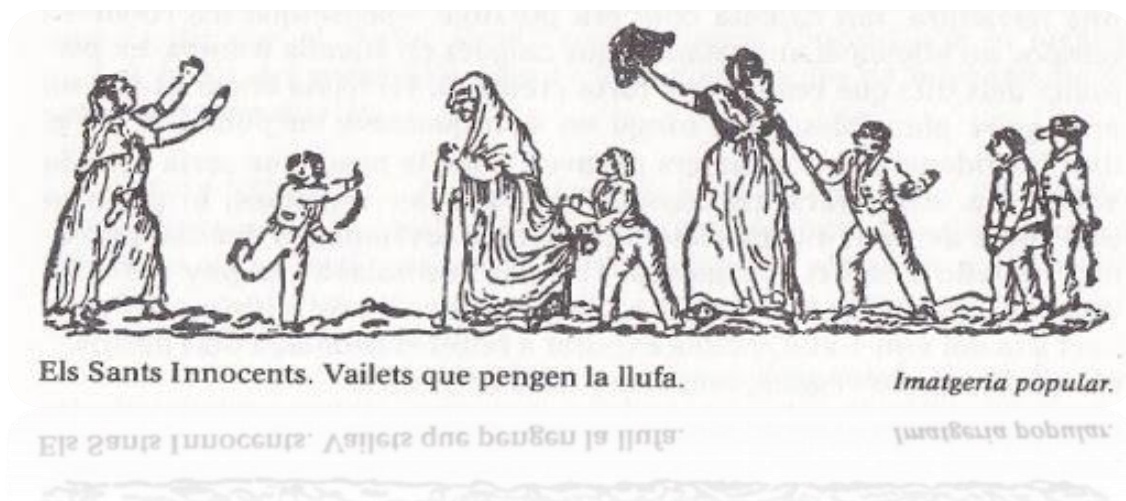
LA sibil·la pertany a la mitologia grecoromana. Les sibil·les eren unes pitonisses que endevinaven el futur. Una de les més destacades fou la Sibil·la de Cumas (Eritrea). Una dona anciana, a qui el déu Apol·lo, atorgava pel solstici d'hivern, el do de predir el futur. Virgili es fa ressò d'esta figura en la seua Eneida, on l'endevinadora predeïa, a l'emperador August, un meravellós futur en el naixement del seu hereu. L'Església canvia el naixement del fill de l'emperador pel de Jesús.

La predicció és fa en un cant, el cant de la Sibil·la. És un cant que adverteix de la fi del món i la vinguda de Jesucrist com a jutge. A Gandia, des de fa uns anys, s'ha recuperat este cant. És una representació que començà celebrant-se a l'Ermita de santa Anna, a la barriada que du el mateix nom, la barriada de santa Anna. I ara se celebra a la Col·legiata.

Els Innocents:

Esta celebració prové del món romà. La podem datar a partir del segle IV. L'Església inclogué els màrtirs cristians. Però la festa dels Innocents, (que vol dir NO NOCIU, que no fa mal) esdevingué un dia de burla contra els Ignoscents (que vol dir ignorant o ximple). Esta versió pagana, seguint el costum romà, en algunes ocasions ha consistit a fer bromes als més indefensos. Tradició que encara perdura.

LES ESTRENES:

Antigament, al llarg de les festes de Nadal se solia pagar, al propietari de les tres que les famílies treballaven, el segon semestre. El pagament es feia constar en dues llibretes iguals. Una la tenia l'amo, l'altra l'arrendatari, i en les dues signaven el propietari i el llaurador.

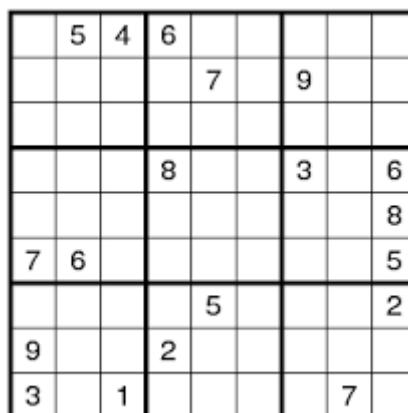
Existix una cançó d'Al Tall que resa: "Les penes són no tindre sou/ morir-se el bou i la llocada/ no tenir vi, cànem ni blat/ i per remat fallar l'anyada./ Pensa i cavil·la a qui demanes,/ trenca't les cames/ i busca qui et deixa diners./ Paga el semestre al propietari/ o, pel contrari, perdràs molt més."

A més de la quantitat en metàl·lic, se solia dur al senyoret algun detall e espècie: coques fines, una gallina, pastissets.

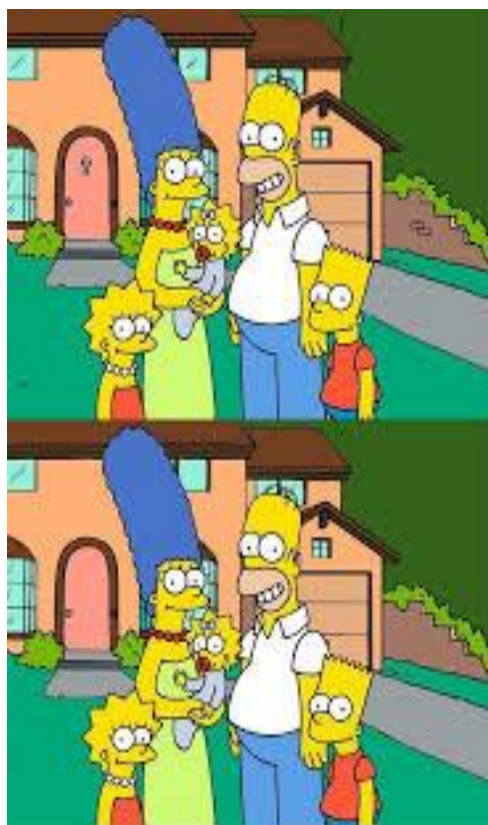
Este costum ha pervingut en les estrenes que es feien als xiquets i alguns oficis administratius: metge, mestre, sereno, agranador, etc.

PASSATEMPS, ENDEVINALLES, JOCS LÒGICS I ACUDITS.

Sudoku:

TROBA LES 7 DIFERÈNCIES:

ENDEVINALLES:

- Tots passen per mi, jo no passe per ningú. Tots pregunten per mi, jo no pregunte per ningú. Qui soc?
- On hi ha rius, però no aigua, ciutats, però no cases i boscos, però no arbres?
- Xiula sense llavis, corre sense peus, en l'esquena et pega i no el veus. Què és?
- Què hi ha entre la platja i el mar?

JOCS DE LÒGICA:

- Un grup de policies investiga el quarter d'operacions d'un grup de delinqüents. Volen infiltrar-se, però necessiten la contrasenya. Per això vigilen per intentar aconseguir-la. Quan arriba el primer delinqüent, des de

dins del quarter, s'escolta com un company li diu el número: "14". El delinqüent que volia entrar li contesta: "7", i la porta s'obri. Als deu minuts, arriba un altre sospitós, des de dins algú li diu el número: "8", i aquest contesta: "4", i li deixen passar. Els policies creuen que han encertat la contrasenya, nomes cal dir la mitat del número que et diuen. Un dels policies va ca p a la porta i li diuen el número: "2", i quan contesta: "1", el maten. *¿Quina resposta hauria d'haver donat?*

- El pare de Joan li diu, al seu fill, que va a donar-li dues monedes i que entre les dues sumen tres euros, però una d'elles no té el valor d'un euro. *Quines són les monedes?*

ACUDITS:

- ❖ Per què enterren a un lladre a 200 metres sota terra? Perquè en el fons es bo.
- ❖ Què li diu un ganso a una gansa? "Vengança"
- ❖ Què li diu un semàfor a un altre? No em mires, que m'estic canviant.
- ❖ Si "car" és cotxe , i "men" és homes, la meua tia Carmen és un transformer?
- ❖ **Què fas?**
 - Matant mosques
 - Has matat alguna?
 - 4 mascles i 2 femelles
 - Com saps si són femella o mascles?
 - Perquè 4 estaven en un got de cervesa i 2 en un espill
- ❖ **Estic a l'hospital**
 - Què et va passar?
 - Res, és el meu cosí que no pot ni caminar.
 - Què li va passar al teu cosí?
 - Res, acaba de nàixer.